

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДІВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАКОНОДАВЧОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, INC.

ТРИ ЦЕНТИ. PPK XXXIV. Ч. 246. Джерси Ситі, Н. Дж., п'ятниця, 22 жовтня, 1926. VOL. XXXIV. No. 246. Jersey City, N. J., Friday, October 22, 1926. THREE CENTS

У ЛЬВОВІ ЗАБИТО СТ. СОБІНСЬКОГО, ГОЛОВУ ШКІЛЬНОЇ КУРАТОРІЇ ЛЬВІВСЬКОГО ВОСВІДСТВА, НАЙБІЛЬШОГО ВРОГА УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА.

СТРАШНИЙ ГУРАГАН НАВІСТІВ КУБУ

ГАВАНА, 20 жовтня. — Місто Гавана А околиці навістив один страшний тропічний ураган, який дув зі швидкістю 130 миль на годину. Він перемичув багато дощів, знів дахи з других, вибив багато шиб у крамничках, і загалом зробив шкоди на який мільон доларів.

З онеку вдарив на місто фєал висоти 25 стїп. Богато кораблїв затонуло в заллївї. Головні вулицї міста вєї атеселї поваленими деревами і вїломками дахїв. Буря звалала пам'ятник битви коло Мейн.

З онеку згинуло багато людей. Число жертв покищо ще не певне. Рахують, що згинуло 30 осіб, а коло 300 вїднесло тїлесні ушкодження.

Вїд Кубї буря пішла спершу в напрямї Флориди, але до Флориди не дїйшла, бо перед самим суходолом Америки завернула на океан.

КУ-КЛАКС-КЛЕН В ПОЛІТИЦІ

ШІКАГО, 20 жовтня. — Сенатовий комітет, який веде справу над виборчими фондами, почав тут нинї свої перєслухання щодо виборчих надужит в Індїї.

Першим головним свїдком був Гаф Емос, до недавня ще високий урядник Ку-Класс Клена, який заявив перед комітетом, що Клен попурав сенаторів Джеймса Вотсона і Артура Робінсона, обох рєпубликанських кандидатів. Він заявив, що за попуравствє кандидатури сенатора Мейфілда предложено йому хабара 10.000 доларів.

ЛІТАК У ВОЗДУСІ ЗАБИВ ЧОЛОВКА НА ЗЕМЛІ

МОНТГОМЕРІ, Алабама, 20 жовтня. — Перша того рода катастрофа в свїті случилася тут нинї, коли літак якогось невідомого летуна спустився так низько понад землею, що зачепив 84-літнього ветерана горожацької війни Френка Бродера та Мурна Кларка Генрі. Бродер погіб на місци, а Генрі ввишов з тяжкими ушкодженнями тіла.

Того самого дня вчєром арештовано на військових летнич полях трох офіцерів, яко підозрєвано за вїбствєво.

СМЕРТЬ ДЕБСА

ШІКАГО, 20 жовтня. — В Ліндлар Сенаторумї в Емгерстї помер нинї Юджїн Дебе, який через 25 літ ув'язкає в Америцї провідником соціалїстичного руху. При його смертї були його жїнка, брат, двї сестри та його товариш Вїллем Г. Генрі.

Юджїн Віктор Дебе уродився був в Терї Гетї, в стейтї Ілїноїс, в 1855 році, в робїничї сїмї. Першїй раз добув нинї собі виправлення, коли маючи 38 літ, він симпатичним, страйком заводських робїтників у користь пудмєського страйку у 1895 році, котрий спаралїжував був весь залїзничий рух краю. Дебса тоді арештовано за заговір, але суд присяжних його оправдав. Його арештовано в друге за непосах судова, і посаджено до тюрми на 6 місяцїв.

Другий раз дїстався він до тюрми підчас світової війни, арештований за свою безоглядну ворожєнє до участї в нїй Америки. Доверва по трох роках вїзничї помишував його президент Гардїнг.

Був він дуже плодотвним письменником, бесїдником і організатором. Був він кандидатом соціалїстичної партї на уряд президента Злучених Держав 5 разів. Його любили і шанували навіть протївники соціалїзму за його велику вїдданість і посвяту своїм ідеям.

ДОЖИЛА ГАРНОГО ВІКУ

ІСТФОРД, Конетїкат, 20 жовтня. — Тут померла найстарша «Дочка Американської Революцї», панї Сара Босворт Брєвєр, маючи при смертї 108 літ і 5 місяцїв. Її батько служив у революційнїй війнї.

ЗАМКИ ПІШХАТІ ПЕРЕХОДЯТЬ У РУКИ ЦИПШВ.

ЛЮ ПЮК, 20 жовтня. — На пароплаві Перис прїїхав сюди нинї відомий французський торговєць предметами шитими Де Суамї, щоб тут наглядати особисто над установленєм частї замку Де Курсель, який один нїюрський купець закупив за 4 мільони доларїв та переїбрає тепер шїлий до Злучених Держав.

ВЕЛИКИ СІМІ

НЮ ЙОРК, 20 жовтня. — На Краєвій Виставї Позивнї, що вїдбувається тепер у насарї 71. поалу, роздано нинї нагороди для численних родин. Найбільша родина кожодї дїяльничї дїстала 25 доларїв золотом. Родина Болєстерів з Мангетуна має 19 дітей, з чого 16 живє. Родина Мекїєєз з Бронксу має 21 дітей.

ДІВЧИНА ПОЗИВАЄ ПІВ РОКАХ

НЮ ЙОРК, 20 жовтня. — В місцевім стєтовім судї вєста одна дївчина позов о вїдшкодованє в сумї 250,000 доларїв проти д-ра Фредє Сміта, місцевого дєнтїста, за те, що він обїцяє з нею женитися 17 літ тому, але не виконав своєї обїцянкї.

Л Ъ В І В, 20 ЖОВТНЯ. — СЕГОДНЯ ПОСТРЕЛІНО І ЗАБИТО НА МІСЦІ СТАНИСЛАВА СОБІНСЬКОГО, КОЛИ ВЕРТАВ В ТОВАРИСТВІ СВОЄЇ ЖІНКИ ДО ДОМУ. ЙОГО ЖІНКА НЕ МОГЛА РОЗПІЗНАТИ УБИЙЦІВ, БУЛО ЦЕ ДВОХ МОЛОДИХ ЛЮДЕЙ.

В ПОЛЬСЬКИХ УРЯДОВИХ КРУГАХ ТВЕРДЯТЬ, ЩО УБИЙНИКАМИ БУЛИ УКРАЇНЦІ. СОБІНСЬКІ, ЯКИЙ БУВ ГОЛОВОЮ ШКІЛЬНОЇ КУРАТОРІЇ ЛЬВІВСЬКОГО ВОСВІДСТВА, ОДЕРЖУВАВ ВЖЕ ВІД ДОВШОГО ЧАСУ ВІД УКРАЇНЦІВ АНОНІМНІ ЛИСТИ З ПОГРОЗАМИ СМЕРТІ. ЙОГО СТЕРЕГЛИ ВЕСЬ ЧАС ДЕТЕКТИВИ, ЯКИХ УСУНЕНО НА ЙОГО ВЛАСНУ ПРОСЬБУ ЩОДИН ПЕРЕД КІЛЬКОМА ДНЯМИ.

В ЦАРСТВІ ПРУШІНСЬКОГО.

Кружок «Рідної Школи» в Печенїжинї вніс 20-го травня 1925 подання до Кураторїї в справї вїдкриття української приватної школи в Печенїжинї, бо місцеву 7-ми класову школу переіменовано на «українєстичну». Необхідність української приватної школи очєвидна — тим більше, що на її примїщення призначено три кімнати гарноку, мурованої будинку читальні «Просвітї». Кураторїя звїдалака з дозволем, засаюючиач тим, що вїкна школи ширини рїжтєвєшї вїд приписано о 6 см. (!) Дня 18-го м. м. звїзляуєс з тїй справї делегація печенїжинських громадян у куратора Собїнського, але поза круїтєвєм нїчого путнього вїд нього не довідалася. Делегація звїзлялас під проводом посла Хруцького, на якого нинї куратор спеціально розсердився, бо почав бити кулаками об стїл підчас його промови. Базарне захованя вєсеннього куратора, це, очєвиднє, символ полтагоджуваня всїх справ, які вкводять у реєстр «ославленого Прушїнєско».

КАРТИНИ СТАРОВИННИХ МАЛЯРІВ.

Наукова експедиція виявила, що низка картин в одєських музеях, авторів яких довго не знавалоєсь визначити, належить тендевіє краєних російських художників-малярїв вїсімнадцятого віку: Щукїна, Левїтєвського, Шабаєва та інш.

ДАВНА КНИГА СЛАВЯНСЬКО-МОЛДАВСЬКОЮ МОВОЮ.

Полтавський державний музей прїдбав дуже рїдкї книгу, писану слов'янсько-молдавською мовою. Ця книга належить до рукописних церковно-історичних книг часів князи 18 або початку 17 столїття. На шкїрній обгортці книги вибито герб князївє Острєвських.

ВИСТАВКА ТВОРІВ НАРЕБТА.

Всеукраїнський історичний музей нинї Шевченка вїдкриває 26. верєся виставку творїв відомого українського графика Георгія Нарєбта. На виставцї буде показано 506 оригінальних малюнкїв.

ЛЬВІВСЬКІ АПАШІ.

Два львівські апаші, оба замартїнієвські, Євген Ткач і Казїмїр Брєсь є героїми спільної трагедїї, в якїй Брєсь згинув незалежно вночі вїд революцїєрної куки Ткача. До цього признанєв сам Ткач, зголосившис з «обороннїй» революцїєром на дїлячї. Крім цього одного факту все нїше є темне, мов минує, але обох цих панів, зпїя тїмєвїдївїдїв. Ткач неславно вїдсїдїв пїлтораричну вїзницю за злочин насильства в парку Кїївськїх, а Брєсь свїдomyм вулицинї розбїшка нараз сїлїв на Кульварській ак невідпопідданїїй за свої божєвілїні вчинки. Ткач оповїдав, що Брєсь вдерєс нїшком до нього вночі і в прїступї божєвілїні хотїв його застрїляти. Тодї він у самооборонї (маючи вїд пулдушко на вській вїпалдок револьвер для оборони перед... власною жїнкою, з якою мав гострї сєнєречкї) застрїлєв Брєса. Але подробицї тої нїчної боротьби в кімнатї Ткача мають багато суперечностей, тому слїдчїї суддїя та полїція матимуть чимало працї, щоб їх розпукутати.

КОНТРАБАНДА В ГАЛИЧИНІ.

У Львовї вїдкрили цїлий склад з крамом, що йшов контрабандою з чужини. Мав його Ізраїл Пїлєє при вул. Сикєстийськїй 31, а вметор шовїєтї та мережок, до слїдчїїх з Вахтєкєм. — Зате в Сїєтїнцїх у прїкрюпцїем селї Залує якесь сїпїла з необмеженою порукою» пачкувала криштальну сахарину.

КРАДЖ НА ПОЧТІ В ЗАБОЛОТОВІ.

Повїдомляють о Коломиї, що в почтєвїй урядї в Заболотїєві ствержено недавно крадіж грошевого листу з декларованєю вартїстю 300 швайц. франків. У тому листї було одначе фактично 800 доларїв, до чого записно адресат признаєся.

Мєншу вартїсть подав він з розумєнєм, щоб заплатити мєншу почтову оплату. Лист зник з почтєвої каси вночі. На слїдствє прїїхав дєлегат дирекцїї почтї і телеграфїст з Львова. Сїд зазначити, що в Заболотїєві зюїдїства мали вже місєчастїєсь.

НЕБЕЗПЕКА ОЛІВЦЯ.

Загально розповсюдженїй хемїчний фіолєтовий, оловцє має в собі сильну отруну, барвник «Метїлє фіолєт». По скалєченєю тіла, острїм, одїємєм лїшаються в ранцї дрібнї частинки мїжкїлієвими і спричинюють велике ушкодження тканини. Повстєє задрєтєвєня, яке обїявляється горєчєкою (назвїє з дрєчєвїям), загальною ослаблєнєм, болєм голови. Кїтїнни і лучнотєкєч у скалєченї мїсцї прєсїюють «метїлєфіолєтом». Вїдєє часом при теперуванїї оловцє порохника в око, повстєє такі можливостї: або старає розпукутєсь незначна порохника, заливаючи фіолєтовою краскою цїлу пївкулю ока і небезпєка звичайно проміняє; або вгнєрєвєтєсь денєбулє під порївкою в лучницю. (Більє ома) і спричинює в тїс мїсцї некрозу (смерть) кїтїнок. В першїй і другїй випадку можна зберегти око перед ушкодженням, вимивши його негєвно лїтєвою водою. В другїй випадку, коли зеренцє є довше під порївкою в лучницї, творїться в тому мїсцї в оцї прїшкїл і тоді можна вратувати око тільки операцїєю для фізіологїчної функцїї. Лише власною запобїгнєвїстю можна рятувати себе перед неперенїмими наслідками; а кого стрїнуло нещастє, нехай не легковизнєє собі загроєної ранки, але нехай шукає очного лїкаря хїрургї Ше наймєнше шкїдливими є олівцї: зелєні, дальєє жовтї, червонї сїлї. дуже трїєвїєвими є фіолєтовї в чернї (розумїєтєсь: всї хемїчї, з не вїдкїлєвїї).

З очної вїдєсної кїтїнки за проф. Лїндлером подає Ю. Петрієнок.

ХТО МАЄ НАЙКРАЩІ ПОХОРОНИ В ПОЛЬЩІ?

Забитий минулого мїсця у бїдї на Янїєвськїй вул. у Львовї артрїорийнїй забїлка Гафтекє дїдавєся манїфєстатїєнїх похоронів. Його прїятелї та знайомї вїхїдали перед анатомїчнїй вїдлїдї шпїтєлає автємї і обїснали домовину бїлїми рожками. Полїція, якаючись демонстрацїї, мусїла перешкодити похородам, який всуперєєє наказовї хотїв їти на Янїєвськїй цїнтар Казїмїрїєвською вулицєю.

КАЙЗЕР БУДЕ ВЕРТАТИ ДО НІМЕЧЧИНИ.

БЕРЛІН, 20 жовтня. — Мимо урядових заперечувань, що кайзер не вертає, всоли говорять про це вже шльком голосно, що кайзер такї поверне до Нїмецчїни. Закон для охорони нїмєцької рєспублїки, який дозволяє на прогнанє з краю Гогєнлоєрєнє вїтєсає з слїдуєчым роком. Загально опїнїя, кажуть, не є протївнїя повороту. Замок кайзера в Гамбургїє Франкфурту вже прїготованїй до його повороту, якого надїються з слїдуєчым роком.

АМЕРИКАНСЬКІ БІЗНЕСМЕНИ ПРОТИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТРОСТІВ.

ПАРИЖ, 20 жовтня. — Представники американської індустрїї висказались протї європейських тростїв. Ця заява виклала велике замїшанє на радї Міжнародної Палати Торговлї. Комїсіонер Мїлєс подає, що він одержав телеграму вїд вашїнгтонського уряду, що ця справа вимагає ще довшого застанєвєнєня. Офіційнїй кругї думають, що американські бізнєсмени не можуть поприрати нїяких тростїв, бо в тої спосіб виступають протї законїв Америки. Знову нїюгї американські промисловцї думають, що європейські трости зверненї в першу чергу протї Америки і хочуть підкопати її промисл і заграничну торговлю.

КАЖЕ, ЩО ЄВРОПА ПРИХОДИТЬ ДО СЕБЕ.

ПАРИЖ, 20 жовтня. — Др. Юанї Кларк, директор американського бїрєа домашньої і заграничної торгєвлї, докazuje статистичними дїтєми на засланню Американської Палати Торговлї в Парижї, що Європа плїдностєє економїчно. І то в дуже скорїй тїємї, навїть тепер, коли ще нема устаєленої вєрстї валютї. Європа вїдчїнїть рївнок в дуже скорїй часї вроду і до сильного американського імпорту. Американські промисловцї повїнї чиснати на це, що їх експорт буде мати широке поле збувї.

ТЕЛЕФОНІЧНЕ ПОЛУЧЕННЯ МІЖ АНГЛІЄЮ А КАНАДОЮ.

ЛОНДОН, 20 жовтня. — Маркони виправують новий план бездротного телефонїчного получєнєя мїж Канадою а Англією. Таке получєнє має вїйти в жїтєє вже на всєнї слїдуєчого року. Буле воно мїж Монтреалєм а Англією. По тїм прїступлять до телефонїчного получєнєя Америки з Англією.

Маркони заявляє, що цей новий винахїд не буде получєнїєм з великими коштами. Кошта телефонїчного розмови не будуть вїснїшї вїд дотєперїєнїх оплат, а глїької хїба нїзшї.

ВІДЕНЬ ПІДНОСИТЬСЯ.

ВІДЕНЬ, 20 жовтня. — Магїстрат мїста Вїднє, якого управа нахонїється в руках соціалє-демократїє, подає, що на слїдуєчїй рік зувєєє \$13,000,000 на будову новїх будинкїв, щоб обїєднати нещазливий крїєч, а рївнєж на поправу дєрїє та долї позадєванєх працї. Вєї тї фонди думають добути з податкїв.

ІТАЛІЯ ПОПІРАЄ АМЕРИКУ ПРИ КВЄСТІ РОЗОРУЖЕННЯ.

ЖЕНЕВА, 20 жовтня. — Великї сенатцїє викликає зїїєднє фронту на паралад вїєснового комітєту розоружєннєя вїдгєвєтєчїє конференцїє з боку Італїї, яка заявляє за вашїнгтонсько ухвалою що до обмєнєє воєнної дїєлєтї. За Італїєю пішла сєйчас Єспанїя. Францїє стоїть тепер осторонь, а прїєрєтєєє головнєю тому, бо хоче мати вїлєну руку в будовї субмєрїн.

ДОБУВАЮТЬ НАФТУ З ВУГЛЯ.

ЛОНДОН, 20 жовтня. — Сер Роберт Горє заявляє в своїй промовї на лончї інстїтуту Інкїєнерїє для ошадностї з нафтою, що Англією жде доба шастї і багатєва, бо от найновїшїй дослїдїє в одній з научних лабораторїї виказалї, що буде можна добути нафту з вуглє. В тої спосіб буде можна заощадити в Англії тої величєзний вїдлаток, який вона вїдєє на імпорт 1,300,000,000 галлонїв нафти.

"СВОБОДА" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 26, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРИОДИКА:	
Three cents a copy.		Полгодище число три центи.	
One year	\$ 7.00	На рік	\$ 7.00
Six months	\$ 3.75	На пів року	\$ 3.75
Three months	\$ 2.00	На місяць	\$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерсі Сіті і Заграницько:	
One year	\$10.00	На рік	\$10.00
Six months	\$ 5.00	На пів року	\$ 5.00
Three months	\$ 2.75	На три місяці	\$ 2.75

За кождо зміну адрес платиться 10 центів.
За отримання редакції не відплатяє.

Телефон „Свобода“: 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союз: 1838 Montgomery.
3 Канади належить вислати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адрес: "СВОБОДА", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ СВЯТО
(ЮБИЛЕЙ АКАД. М. ГРУШЕВСЬКОГО).

В Києві велике свято української науки й культури: Всеукраїнська Академія Наук справляє ювілей 60-ліття життя акад. Мих. Грушевського й 40 ліття його літературної, громадської й наукової діяльності. Свято це — радісний день для цілої соборної України, бо дійсно, хто з наших теперішніх діячів більше заслужив перед цілою українською землею, як акад. Грушевський? Нема людоного імені, що було б голосніше, відоміше по всіх закутках України над ім'ям Грушевського. Серед заграничних зробилося воно синонімом українського духу, синонімом усіх наших незгодних змагань України. Грушевський же та життя свого уявив до пануючих великих мужів України й тільки хіба тутомуство й злоба можуть не заперечувати, можуть не признавати заслуг його для нашої нації. Але ці заслуги самі говорять за себе й їх не може не оцінити навіть політичний противник ювілянта.

Вони бо вже давно записані в книзі бітвій українського народу й сьогоднішнє свято не виводить їх на світ, а тільки стверджує / прилюдно / урочистим способом усіх їх велич. Цеж не заслуги звичайного / собі / чоловіка, котрі треба споминати для самого тільки годяться, щоб ушанувати пращанина на рідній ниві, щоб дати йому тількі вираду, що громадянство на нього не забуло. Ювілей акад. Грушевського — це радість всенародна, радість усієї нації, що вона має, що серед неї проявився муж міри небуцтва. Радість з того, що нація живе й житиме до віку, мавши таких діячів.

Писав про М. Грушевського — хіба можна в одній, короткій часовій статті? Його діяльність на кожній сторінці має окрему монографію: Грушевський — історик, Грушевський — організатор науково-громадської діяльності, публіцист, вавіть белетрист. Бо во істину много сторони й все обіймаюча була діяльність нашого славного ювілянта. А над усією великосторонністю цієї діяльності його знімається і вється одні змагання, що переходить червоною ниткою в усім його сорочкітнім труді, що само заслугує на окремих розгляді: його змагання до соборности, його всеукраїнство. І ці змагання не було тільки теоретичних, писанок кабінетної праці, ні — це жє жива й світла, яку й тепер і завжди літєвова в практичних, живих житті з незломно волею, енергією й послідовно. Ці та ідеї присувачев. Грушевському, коли він ішов в Галичину на катедру історії України, коли закладав тут огніще української науки й культури, нею водився він, кидавшись в вир галицько-української політики. Не дати розійтися в ріжкі сторони потіям кордонам українським землям, скувати їх в одні, усвідомити потребу боротьби за інтегральність усієї батьківщини — ось був ідеал, що присувачев Грушевському в його роботі в бувшій австро-угорській зямщині. Во прємє люте для Наддніпрянської України бувдав Грушевський творчий учасник в Галичині, змагаючи сотворити тут справжній Південь цілої України. Тут, у Львові, проживав він започатковує 50 літ тому діло Драгоманова котрий голосив, що Галичина належе вивєс українській вільній треба виступити й в аргументації. І коли Михайло Драгоманов, чистячи ці стайні, сказав: я рубую, а ви будувате на розчищенім ому ґрунті, то власне тим, що увяє енергією, з цілою посвятю до цього будувинню роботу в Галичині, був саме його іменник.

Михайло Грушевський, Михайло Галицький 2-й. І чи треба на цьому галицькому ґрунті будувати Грушевський? Цеж зведемо ми всі. Хто, як не він, сотворив українську науку в Галичині? З мізерною, ледки інтелектуальною Товариство Шевченка, покинуто на папері тільки перетвореного в Наукове тількі Грушевський зробив славу на цілу Україну й відоме у наукових кругах цілого світа огніще української науки.

Грушевський обєднав коло Навоного Т-ва всіх старших робітників, а крик його й професорів університету й провідників Т-ва зібрав курч себе шукати молодих учених, голівр своїх учених. І коли тепер дехто з них розійшовся в поганідах наукових і суспільно-політичних з своїм учнем, то це не міняє справи й не зменшує заслуги вчителя: факт зостається фактом, що Грушевський утворив в Галичині цілу школу істориків.

Та Грушевський не тільки сотворив науку в Галичині, він заложив і помічни її органи. Бібліотека й Музей при Науковій Т-ві йому самє завдячують своє проєтанство і за його, продроду в Т-ві найкраще розвивається. А вже вінчєм всеукраїнської наукової діяльності Грушевського є його 8-томова історія України, праці, які до сї український народ не мав. Як би Грушевський нічого не зробив більше поза воєво Історію України, то і годіб його величав український народ. Ажє в розвитку й угрупуванні самостійного ідеалу нації саме історія й минулого має величезне усвідомлююче значіння. Без того нації не нація, а гіпнографічна маса. В розвитку саме національної свідомості української нації — історичні праці Грушевського відіграють першорядну ролу в Галичині й на Великій Україні. І то саме праці, що охоплюють історію історичного життя — велика комєндія, доведена до 8-ми томів, задовго-присутній „Очерк“ / російській мові й популярній, / „Гісторична Україна“.

Та Грушевський не обмежувався самою тількі наукою, Роберт Люїс Стевенсон.

ФІЛОСОФІЧНІ Оповідання

Корабель потопав.
— Пане, — озався перший капітан і вог до капітанового капітана. — Пане, корабель потопав!
— Добре, добре, пане Спюквер, — сказав капітан, — аде то це зовсім не оправдує, що він вганяти до ядовитим обрєдлєм. Покористуйтесь лише на хвилю вашим розумом, пане Спюквер, поді побачите, що для філософського ока нема нічого нового в нашім положєнні, Вілкови корабель спустили на море, можна сказати, що він потопав, коли приймемо, що він взагалі потопав.
— Корабель / скоро / потопав, — сказав перший лїянтин, як вернувся обгобєтний.
— „Скоро“, пане Спюквер, — сказав капітан — то дуже дивний вислів, колиж не розумуєте над цим, є, редлїянтин.
— Пане, — відповів лїянтин — я думаю, що навіть не варта запускати в такі дискусї, бо всі всі за десять хвилю будемо похорєнені на дім морі.
— Колиж таксамо думати — відповів вчїдово капітан — то ніколи не варта би і значити якийсь важний досїд, бо якщо жє праєдоподобїм усе є, — що ми мусимо вмерти, заки якийсь діло доведемо до кінця. Ви не вляпили наву положежєня людини, пане Спюквер.

Він сьвєрв / два / творив і інші культурні офїсиа. Завдяк його ініціативі енергія поєстова в Львові в 1899 р. відомо вдавничє фірма: Українська, чи як вона спочатку називалася, Українсько-руська видавничє Спілка, яка, мржина сказати без переади, сотворила у нас красну й популярно-наукову літературу. Він же був основником і найкращого на всю Україну журналу „Лїтературно-Науковий Вістник“ (1898 р.), що обєднав кругом себе дієсно всі літературні сили цілої України і відіграв величезну ролу в розвитку нашого письменства взагалі.

Рівночасно бере Грушевський участь в громадському життї Галичини: при його безперсонній участі повстає національно — демократична партія, яка мала на цілі обєднати всі живє громадські сили української Галичини для позитивної реалїної роботи. І Грушевський увєсь час пильнував, щоб ця партія кермувалася інтерєсами цілої України, іх мав на увазі в своїй політичній діяльності.

Велику роль відіграв Грушевський і в розвитку українського шкільництва в Галичині. Досить пригадати його боротьбу за український університет, і далі участь у Шкільнім Краєвім Союзі. Грушевському між иншим завдає своєю функцією Академічний Дїм, для якого знайшов він засоби на Великій Україні. Нарешті з цілю поширити з Галичини на Велику Україну національну свідомість, уладкує він „Українській Науковій Курсії“ у Львові в 1904 році, на котрі зїхався й українські студенти вищих шкіл Росїї, щоб тут рознести у всі кулки України зерно української національної свідомості, вже є стабільної, а уграчтованої наукою.

З моментом, коли під ударем 1-ої революційної стави вратєся царські пусти в Великій Україні, Грушевський звертає свою увагу й тудь, намаючись там, на ширшому, акту повести ту саму роботу, яку досї проводив в Галичині. І теж їздилоно в дію самою ідеєю — не дати велико-українському руху заморитися тїльки в рамцях самої російської України. — звязати рух там з рухом галицьким, — не допустити витворити двом культурно-національним типам. З цією між иншим метою переносить

его діяльність енергію й роботачість.
І коли суворо दौरє владєва його воє державної творчості й кишула на еміграцію, то й тут — по тїлких національній і особистих перекатах — не тратив посылїям дієч своєї незмордованої енергії. У Відні закладає основи нового наукового огніща — творить Український Соціологічний Інститут, видає новим виданням своєї давньої праці з історії України, а що важливе, розпочинає нову блискуючу роботу — пише велику наукову історію української літератури.

По поверотї на Україну продовжує наш ювілянт усі ці роботи, а рівночасно, ставши на чолі історичної секції Всеукраїнської Академії Наук, відновлює в лоні цієї секції збудоване більшовицькою владєю Українське Наукове Т-во з усіх його органів (Знаписки, збірники й журнал „Україна“). В короткому часі осягає Грушевський в Академії просто блискуючі результати, зробиши з своєї секції найдіяльнїшу, найпродуктивнїшу наукову установу. І знову, вірний своїм соборницьким змаганням, притягає до роботи в секції галицько-українських учених, а також організує окрему комісію Західної України для вивченя політичних за межам Радянщини українських територій. Знання, енергія й роботачість роблять з Грушевського одного кандидата на президента Української Академії Наук і ми певні, що вже в недалекому часі він обїяє провід над Академією.

От у коротких словах образ 40-літньої трудової діяльності М. Грушевського. Сьогодні про це говоритимуть у золотому ювілейному Києві не тїльки громаляне Великої України, і наша Мала Україна — Україна Західня матиме на свєтї своїх представників, що зложать низиний поклоні великому українському Мужеві й відважливій Йому Галичині.

В. Дорошенко.

ЮВІЛЕЙ М. ГРУШЕВСЬКОГО

Українська Академія Наук відсвяткувала в золотверхім Києві для 3. жовтня ювілей 60-літнього дня народження й 40-річчя літературно-наукової та громадської діяльності Академіка Михайла Грушевського. Ювілейний Комітет, який занявся улаштуванням цього свята, назвав цей ювілей: СВЯТО УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРИ Й НАУКИ. Можна надїятися, що це свято впаде під кожним оглядом величаво, як прїстало на кількадесят мільйонів українській нарі і на Особу його найбільшого сучасного духового велїтня. Не бракувало тєвно на нїм представників зі всіх українських земель, а не було жєна тїлких тїл, яких не допущала до него свята рука хижих окупантїв. Ми певні далє це й того, що цей ювілей був величаво українською манїфєстацією і то манїфєстацією не тїлких української науки й культури, але й української державности. Бо Михайло Грушевський не тїлких учений, але й передовий борець за державну самостїйність українського народу.

Та як би це свято не впаде, має воно велике всеукраїнське значіння з огляду на Особу й наукову та громадську діяльність самого Ювілянта.

Михайло Грушевський — це загально відома особа. Немає буквально такої української гранової країни, якаб не знала, що Михайло Грушевський це той, що називав велику історію України. Шлях вісїм грубїм томам важкої, мольодної научної праці. І колиж Грушевський поза тим трудом не залишив українському народові нічого більше, був би великим українським вченим, який має запевненє в історії нашої культури на віки віки. Та Михайло Грушевський не був тїлким вченим істориком. Він був ще політиком і великим громадським діячем. Він був рівнож першим представником державної суверєнності відродженої української держави, будучи головою Центральної Ради на Великій Україні.

Він є одним з тих, що є персонїфікацією української соборности. Для того ідеї працова він ціле життя. Непохитю пробуджує її в діалі й утворє в Києві, щоді вавєзє звязок з всім українським культурним осередком, на який би вони вєждєли не були. Не маючи тепер змоги працювати і обєднувати наш нарід політично, обєднує його М. Грушевський культурно. В тім його обєднує тєгер Заслуга.

До цього великого, всеукраїнського свята, свєто до ювілею Академіка Михайла Грушевського, як до Свята Української Культури й Науки, прилучується з цілим серцем й українська еміграція в Америці. В тім ювілей, який відбуєся в серцю України, в золотверхім Києві, добуваче ми велику духову силу українського народу, а з нею побуду української культури, а далі й побуду української державности. Бо це ювілей не тїлких найбільшого сучасного українського вченого, але й ювілей першого представника відродженої української держави.

СВЯТО УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖКИ

Найстарше українське товариство „Просвіта“ у Львові проголосило вже від давня МІСЯЦЬ ЖОВТЕНЬ ЯК МІСЯЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖКИ. Це маєбу одні з найкращих постанов, які колинебудь у нас були. Бо кому як йому, але більше й повношлюбного треба книжки, бо наука є однією вірні і найбільшійшою зброєю, якою можна побити й найсильнішого противника. Наукою можна поправити рїжков і свій соціальний стан. Тому українській селянині робітничі повинен в першу чергу вивчати мїсьєч жовтєв і купити хоч раз в рік хоч одну українську книжку. В той спосіб поширити свій своє знанє і ластє змогу поширити українській культурі.

Любов до книжки треба нам вєсь поширити: в організаціях, на зборах, вїчєх і нарадах, словом при кожній нагоді. Треба єе завязати на тім оглядом контролювати. Тому, коли приїде в хату саїдомого українця, оглядайте не тїлкий гарне умєблованє, плєно та радіо, але спїтайте за найрїшним і найціннїшим мєблєм — за бібліотекою і за українською книжкою.

Тїлких наших безграмотних бабдукиє до книжки треба завязати єе, що нема тепєр навіть накладїти на українську книжку. Бо єе яким комо писати, а нема тїлких кому ридавати. Бо пошєч вїддати, коли нема кому читати.
Нашому нехтованню книжкою треба завязувати нашу увагу. Де нема любови до книжки, нема любови до просвіти. Тому то на західно-українських землях вивостє неграмотність 60% українського населєня. Це варта застрашача цифра, але правдива. Це велике лихо, але невинувати тому тїлких нашїх національнїх ворогів, що здержують просвіту. Винна тому я наша власна бабдукиє.

Українська книжка в Америці, це та ластївка, що вивостє в нашу хату подув рїднє свєтло. Вона є далє мїлим спомином і мїлю розривкою по тїлких працї. Такою розривкою, на яку ми не повинні забувати, бо вона краша за всі другї. Бо, як каже Франко:
Книги — морська глїбина:
Хто в них ірєрє як до дна,
Тоді, хто і труду має досєт,
Дивнї перли вивостє.

В магазині пороку наїшли старого моряка, як курив люльку.
— Милїй Боже, — скрикнув капітан — що ви тут робите?
— Ах, пане — сказав старий моряк і просьїв прощєнє — ви сказали менї, що корабель потопав.
— А колиж В потопав? — крикнув капітан. — Для філософського ока в нашому положєнні не було би єе нішо нового. Життя, мїлї старий товаришу, життї кожної людини і під кожним оглядом є таке небєспєчне, як потопачий корабель. А такий люде люблять ноєсти парасоло, налягати калєшї, починати велїпанські дієя й ввагалї так поступати, начєб мали вічно жити. Але є, бїднє, погордушко чоловіком тут на покладах того потопачого корабля, чоловіком, який не хотїв би захїтити пїгуку або не вкруктити би годинника. То прийняте, не було би загальнолюдське поведєня.
— Даруйте, пане, — сказав містер Спюквер — але якєє рїжнїця мїлї годинник на потопачім кораблї і курєння у магазинї пороку.
— Або взагалї діяльності при всіх можливих обєстанках — сказав капітан. — Яєє як сонєк. Дайте-но менї папїрєску.
Дві хвилї пізніше вилєтє корабель іє голосним лєтомотом у воздух.
— Жорнї чоловік і пожежнїй сторож.
Був раз хорїй чоловік у горїючїм домі. До нього прийшов пожежнїй сторож.
— Не рятуй мене, — сказав недужий. — Рятуй тільки синьїчє.
— Чи не сказави би ви менї лєсаво, чому? — спитав пожежнїй сторож, бо він вчїлївний чоловік.
— Лєдчї, як моголо би бути щось краше, і сказав хорїй. — В усюмоку рад, здоровї повинї мати першєство, бо вони можуть більше користи прїєсти єєму.
Пожарник думав хвилюнку над цим, бо він був філософично на голона.
— Хай і так, — сказав він на рєшєтї, як западає частїна країні. — А що ви вважали би справжньою службою здоров'є?
— Чи можеж бути щось лєкшого, — відповів хорїй. — Правдїним обєрвожком, здоров'є є помєгати дїляти.
Пожарник і дїлявє роздумуєвав. Бо щї чудовїй людинї ввагалє не було спїшно. — Я прїєствити би вам єе, що ви хорїй — сказав нарєчєтї, коли завалиєся частє стїни — але не можу стрєпнїти цього, що з вас такї дурєнї.
З тїми словами підїє пожеарну пїгу, й зовсім справедливо у тім випадку, що та прїєбїво нею хорго до лїжка.
Переказав М. Тр.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНА НАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА“.

